

**A NAGYKANIZSAI
BATTHYÁNY LAJOS GIMNÁZIUM**

ÉVKÖNYVE

A 2014—2015-ÖS TANÉVRŐL

Szerkesztette:

Tislérné Tóth Zsuzsanna igazgatóhelyettes

Fotók:

Kepe Tiborné Magyar Klára
Novák Eszter „Edó”
Novák János
Tislérné Tóth Zsuzsanna

Borítóterv:

Tulok József

Kiadja:

Batthyány Lajos Gimnázium
igazgatósága

Felelős kiadó:

Balogh László igazgató

A szerkesztés lezárult:

2015. július 31-én

Megjelent 1000 példányban

Nyomdai munkálatok:

Kanizsai Papír-Nyomda Kft, Nagykanizsa
Felelős vezető: Ifj. Brenner Árpád

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető	5
Tanulmányi statisztika	7
Akikre büszkék vagyunk	9
Kitűnő tanulmányi eredményt elért tanulók	10
Jeles tanulmányi eredményt elért tanulók	12
Országos jelentőségű tanulmányi versenyeken eredményt elért tanulók	15
Csapatversenyeken elért országos eredmények	17
Legfontosabb regionális és megyei szintű tanulmányi versenyeredmények	18
Büszkeségeink a sport területén	22
Kiváló tanulóink dicsőségtablója	23
A tanári kar	28
Ügyviteli és technikai dolgozók	30
Az iskola tanulói	31
Vakáció végén, tanév elején	41
Új fejezet kezdődik	44
A szavak megindítanak, a példák magukkal ragadnak	45
Elválás és összetartozás	47
Mert a szeretet végtelen, és tud várni és megmarad	48
Mondd el!	50
Egyszer volt... ..	51
Hát ezis elmúlt... ..	52
Jubileum idején	53
Focimaraton	56
Pro Schola-díj - ötödször	57
250 km vízen (meg busszal és gyalog)	58
Kanász Viktor: Kalcso Leó, a nagykanizsai gimnázium történetírója	60
Ördög Ferenc: A népetimológia kései ómagyar és középmagyar kori személyneveinkben ..	65
Világjáró batthyányosok — Határtalanul a 7.A osztállyal	73
Hasznos utazás, rengeteg emlék – Marienberg	75
„Vizes” projektalálkozó Máltán	76
Máltai lányom volt	77
Sítábor kezdőknek és haladóknak	79
Tíz nap a tengerentúlon	80
Életre szóló élmények – Erdély	82
Groteszk világ – groteszk világ?	85
Egy(t)örökdiák a BLG-ben	87
Akiket még a szarvasok is megirigyelnek	88
Ötödikesekről, ötödikesektől	89
Hónapról hónapra a könyvtárban	94
Tehetségek és tehetséggondozók	95
50 tehetséges fiatal — Erdős Márton	96
Kulisszatitkok, avagy hogyan készül az évkönyv	97
A Batthyány Lajos Gimnázium munkarendje	98
A Szülői Munkaközösség vezetősége és a Batthyány Középiskoláért Alapítvány kuratóriuma	100
Osztályfotók	101
Képek innen-onnan, erről-arról	115

Kanász Viktor:
Kalcsok Leó, a nagykanizsai gimnázium történetírója*

A nagykanizsai gimnázium immár 250 éves fennállásának története régóta vonzza a kutatók figyelmét. Ennek köszönhetően az elmúlt több mint 100 évben sok aspektusból vizsgálták a témát,¹ azonban a mai napig az egyik legfontosabb feldolgozásként tartjuk számon a múlt század fordulóján alkotó piarista szerzetes, Kalcsok Leó 1896-ban írt gimnáziumtörténetét. E munkát megírásától kezdve számtalanszor citálták már. Ennek ellenére a szerző életéről, munkásságáról mindezidáig szinte semmit sem tudunk.² Eme írás – különösen Kalcsok a kanizsai tevékenységére vonatkozóan – ezt a hiányt hivatott pótolni.

Életrajzi áttekintés

Kalcsok (Kalčok) Leó 1865. június 18-án³ született a Bars vármegyei Alsóháromon.⁴ A helyi elemi sikeres elvégzése után a selmecbányai királyi katolikus nagygymnázium növendéke lett.⁵ A hatodik osztály elvégzése után 1884-től piarista novíciusként Vácott tanult.⁶ Innen a gimnáziumi képzés elvégzése végett a kecskeméti katolikus főgimnáziumba küldték, ahol az 1886/87. tanévben tette le az érettségi vizsgát.⁷ A nyitrai teológiai tanulmányai végeztével 1889-ben szentelték pappá. Felszentelése után 1890-ben a Kolozsvári Magyar Királyi Ferencz József Tudományegyetemre iratkozott be, ahol 1892. május 19-én történelemből és földrajzból nyert oklevelet. Tanulmányai befejeztével egy évig a tatai piarista kisgimnáziumnál alkalmazta őt a rend.

* Ezúton köszönöm Alexa Péternek és Koltai Andrásnak az életrajz megírásához nyújtott segítséget!

¹ A legfontosabb szakirodalomból: PAP János: *A nagy-kanizsai kath. főgymnasium és a k. r. társház vázlatos története*, In: A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló Nagy-kanizsai kath. főgymnasium értesítője az 1879–80-iki tanévről, Nagykanizsa, 1880. 3–67.; SASFI Csaba: *A nagykanizsai és kecskeméti gimnázium vonzaskörzete és a diákok lakóhelyi koncentrációja 1808 és 1848 között*, In: Iskola és társadalom, szerk.: Sasfi Csaba (Zalai Gyűjtemény 41.), Zalaegerszeg, 1997. 131–171.; BOLF Barbara: *A Nagykanizsai Piarista Gimnázium és Rendház államosítása, 1948–1950*, In.: Egyháztörténeti Szemle, 2010. (11. évf.), 2. szám 109–130.; KOTNYEK István: *Nagykanizsai iskolák (1690–1848)*, In: Nagykanizsa városi monográfia II., szerk.: Lendvai Anna, Rózsa Miklós, Nagykanizsa, 2006. 371–395.; DEGRÉ Alajos: *A Nagykanizsai Piarista Gimnázium története 1765-től 1919-ig*, In: Emlékkönyv a nagykanizsai Batthyány Lajos Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola fennállásának 225. évfordulójára, szerk.: Ördög Ferenc, Szabenyi Mária, Nagykanizsa, 1990. 9–19.; KOTNYEK István: *A Nagykanizsai Piarista Gimnázium története 1920-tól 1948-ig*, In: Emlékkönyv a nagykanizsai Batthyány Lajos Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola fennállásának 225. évfordulójára, szerk.: Ördög Ferenc, Szabenyi Mária, Nagykanizsa, 1990. 22–45.; KAPOSI Zoltán: *Az oktatás változásai Nagykanizsán (1850–1945)*, In: Nagykanizsa városi monográfia III. (1850–1945), szerk.: Kaposi Zoltán, Nagykanizsa, 2014. 474–507.

² Nevét még a Kanizsai enciklopédia sem említi meg. Kanizsai enciklopédia, szerk.: Rikli Ferenc, B. Z. Lapkiadó Kft. 1999.

³ A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló Nagy-kanizsai kath. főgymnasium értesítője az 1894–95-iki tanévről, Nagykanizsa, 1895. 104.

⁴ Ma Dolné Háme (Szlovákia)

⁵ Az 1889/90-es tanév előtt a Kalcsok János (Joannes Kalcsok) nevet használta. A Magyar Piarista Rendtartomány történeti névtára 1666–1997, Léh István SCH. P. adatgyűjtését sajtó alá rendezte és kiegészítette: Koltai András, Budapest, 1998. 179.

⁶ Uo. 178.

⁷ A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló Nagy-kanizsai kath. főgymnasium értesítője az 1894–95-iki tanévről, Nagykanizsa, 1895. 104.

Az 1893/94-es tanévtől a nagykanizsai főgimnáziumban folytatta tanári tevékenységét⁸ egészen 1906-ig. Ekkor a kolozsvári gimnáziumba helyezték át, ahol 1909-ig oktatott. 1910⁹ és 1912 között a Torontál vármegyei nagybecskereki, 1913 és 1915 között a veszprémi,¹⁰ majd 1916 és 1918 között a lévai gimnázium tanára volt. Innen a Pozsony vármegyében lévő szentgyörgyi gimnáziumba került, ahol a trianoni békediktátum után 1920 és 1929 között hitszónokként, 1930-ban mint igazgatóhelyettes és spiritualis, 1931-től pedig mint provinciális asszisztens működött.¹¹ Innentől azonban eltűnik a forrásokból, további életéről, esetleges haláláról eddig nem került elő információ.¹²

Piarista szerzetesként Kalcok legfőbb feladata a tanítás volt. Kanizsára kerülve – a diplomájának megfelelően – először hittant, történelmet és földrajzot tanított heti 18 órában. E munkája egészült ki a földrajzi, történelmi és éremtári gyűjtemény őrzésével, valamint a későbbiekben az osztályfőnöki teendői mellett a vallástan, a latin, a magyar és francia nyelv, a bölcséleti előtan, a görög irodalom, a művészettörténet, a szépírás, és rövid ideig a rajz tanításával.

Írói munkássága

Kalcok kiváló nyelvtudással bírt; a magyaron kívül – nyilvánvalóan születési környezete és neveltetése hatására – beszélt szlovákul, biztos, hogy tudott horvátul,¹³ megtanult ógörögül, németül és latinul, tanított franciát, és fordított orosz, lengyel és spanyol nyelvű műveket is.

Tudományos publicisztikai tevékenysége is színesnek mondható. Az 1891/92-es tanévben a *Garam völgye* címen írt tanulmányt a tatai gimnázium értesítőjébe, majd a következő évben – immár Kanizsán – publikált a gimnáziumi évkönyvbe egy majdnem félszáz oldalas írást *Róma és Karthágó a második pún háború idejében* címmel.¹⁴ E munka fogadtatása nem bizonyult egyértelműen pozitívnak. Bódiss Jusztin irodalomtörténész, klasszika-filológus, bencés szerzetes például igen negatív kritikát írt róla.¹⁵

Kalcok legmaradandóbb műve a nagykanizsai piarista gimnázium történetét feldolgozó írása, amelyet szintén az iskola évkönyvébe írt.¹⁶

⁸ Zalamegye, 1892 (11. évf.) 31. szám (1892. 07. 31.) 3.

⁹ Budapesti Hírlap, 1909 (29. évf.) 181. szám (1909. 08. 01.) 9.

¹⁰ Pápa és Vidéke, 1915 (10. évf.) 32. szám (1915. 08. 08.) 4.

¹¹ A Magyar Piarista Rendtartomány történeti névtára 1666–1997, 179.

¹² Kalcok még a Lexikón Katolíckych Kňazských Osobností Slovenska névtárában sem szerepel. Lexikón Katolíckych Kňazských Osobností Slovenska, szerk.: Pašteka, Július, Bratislava, 2000.

¹³ A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló Nagy-kanizsai kath. főgimnázium értesítője az 1897–98-iki tanévről, Nagykanizsa, 1898. 117.

¹⁴ A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló Nagy-kanizsai kath. főgimnázium értesítője az 1891–92-iki tanévről, Nagykanizsa, 1892. 3–49.

¹⁵ Egyetemes Filológiai Közlöny, 1894 (18. évf.) 900–911.

¹⁶ KALCSOK Leó: *A nagykanizsai kath. főgymnasium története*, In: A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló Nagy-kanizsai kath. főgimnázium értesítője az 1895–96-iki tanévről, Nagykanizsa, 1896. 3–97. Ugyanebben az évben megjelent a gimnázium történetéről még egy rövid, csupán pár oldalas írása. KALCSOK Leó: *A nagykanizsai gymnasium története*, In: Zalavármegyei évkönyv a Millenniumra, szerk.: Halis István, Hoffmann Mór, Nagykanizsa, 1896. 108–110.

A metszetekkel, fényképekkel és diagramokkal gazdagon illusztrált írás egyik nagy érdeme, hogy sok levéltári anyag feldolgozásával készült, részletesen bemutatva az iskola életét, az oktatás felépítését, nem eltitkolva a sokszor nehéz körülményeket. Ezt egészíti ki a munka végén található, a gimnázium alapítására és fenntartására vonatkozó fontosabb okmányok tára, amelyben megtalálhatók például az alapítólevélnek és a szerzeteseknek a várossal kötött szerződéseinek másolatai, valamint a gimnázium igazgatóinak és főigazgatóinak, és azon adakozóknak a névsora, akik a főgimnáziummá való átalakításhoz anyagilag hozzájárultak.

Kalcsok Leó elismert fordító hírében állt.¹⁷ Többségében színdarabokat és verseket fordított franciából,¹⁸ spanyolból,¹⁹ valamint cseh és lengyel nyelvből. Emellett rendszeresen publikált helyi és országos folyóiratokba,²⁰ és az Alkotmány című fővárosi lap munkatársaként is dolgozott.²¹ Munkásságát jól jellemzi, hogy már 1911-ben így írnak róla: „*Esztétiкус, történetíró és műfordító. Nagyszámmal írt esztétikai cikkeket, útirajzokat és történelmi ismertetések.*”²²

Közéleti tevékenysége

A pezsgő kulturális életű dualizmus-kori Nagykanizsán az ifjú tanár hamar megtalálhatta a neki megfelelő társadalmi közeget. Közéleti tevékenysége két részre bontható: gyakran tartott beszédeket és felolvasásokat, valamint aktívan részt vett a kanizsai egyesületi életben.

Beszédei és felolvasásai – ugyanúgy, mint más tevékenysége – igen sokrétű. 1900-ban Moszkva városáról tartott felolvasásáról a következőképp írnak: „*N.-Kanizsán vasárnap délután ismét megtelt a városház nagyterme, hogy meghallgassa az Irodalmi és Művészeti kör harmadik felolvasását és az azzal egybekötött érdekes műsort. A felolvasó ez alkalommal Kalcsok Leó főgimnáziumi tanár volt, aki saját tapasztalataiból merített rendkívül érdekes tartalmú felolvasást tartott Moszkváról. A közönség figyelmét mindvégig nagyon lekötötte és a felolvasót zajos tapsokkal és éljenzéssel tüntették ki.*”²³

Szerzetesként elsősorban egyházi témában mozgott otthonosan. 1898. március 25-én XIII. Leó 60 éves papi jubileuma alkalmából „*a városi templomban számos hívő és az egész ifjúság jelenlétében*” mondott beszédet.²⁴

¹⁷ Pápa és Vidéke, 1909 (4. évf.) 50. szám (1909. 12. 12.) 5.

¹⁸ Trifkovic Kosta *A szerelmes levél* című vígjátékát fordította, amely 1908-ban Veszprémben a Legényegyesületi Színműtár 20. köteteként nyomtatásban is megjelent. szerk.: **Kovács Tivadar**, Theatrum – Színháztudományi értesítő 1963/2 Függelék: A kelet-európai népek színművei Magyarországon, Színháztudományi Intézet, Budapest, 1963. 120.; valamint Scribe *Az én szerencsecsillagom* című művét, amit a Színműtárban szintén kiadtak 1905-ben. Esztergom, 1905. (10. évf.) (1905. 11. 19.) 6.

¹⁹ Aza Vitalnak *A zsúfolt szálló* című színdarabját. Corvina, 1906 (29. évf.) 26. szám (1906. 09. 20.) 130.; Kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló szegedi városi gimnázium értesítője, Szeged, 1914. 89.

²⁰ *Amerikai élet* címen ír esszét a Balatonvidékbe. Balatonvidék, 1903 (7. évf.) 24. szám (1903. 06. 14.) 1–2.

²¹ A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló Nagykanizsai kath. főgimnázium értesítője az 1904–05-iki tanévről, Nagykanizsa, 1905. 39.

²² VENDE Ernő, SOMFAI János: *Irodalom, tudomány és művészet*, In: Magyarország vármegyéi és városai: Torontál vármegye, szerk.: Borovszky Samu, Budapest, 1911. 275.

²³ Balatonvidék, 1900 (4. évf.) 13. szám (1900. 04. 01.) 5.

²⁴ Értesítő a kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló nagykanizsai katolikus főgymnasiumról az 1897–98. tanévben, Nagykanizsa, 1898. 3., 10.

1902-ben az egyházfő 25 éves pápai jubileumának alkalmából tartott kanizsai ünnepségen felolvasta a pápaságról írt munkáját, amelyről így írt a sajtó: „*A hallgatóság, melyre a műsor minden egyes pontja nagy benyomást tett, különösen Kalcsok Leó tanárnak a pápaságról tartott felolvasást kísérte érdeklődő figyelemmel, mert, a felolvasó a pápaság magasztos hivatását és jelentőségét, dicsőséges múltját és jelenét igen népszerűen tárgyalta. Úgy őt, mint a többi előadót a közönség lelkes tapsal tüntette ki.*”²⁵

Mindemellett tartott előadást filozófiai témából,²⁶ mondott beszédet a gimnáziumi igazgató harminc éves tanárságának köszöntésére rendezett ünnepségen,²⁷ írt nekrológot az elhunyt Pongrácz Adolf kanizsai világi gimnáziumi tanárról,²⁸ 1903. október 17-én pedig a Deák-ünnepélyen olvasta fel a Deákról szóló művét.²⁹ Ezen kívül líraiabb témákkal is foglalkozott. Felolvasást tartott a katolikus legényegyletben *Az illúzió* és *Egy havi vesztegzár élményei* címmel, valamint az Irodalmi és Művészeti Körben *A két görög* címmel,³⁰ és Szűz Mária festészeti megjelenítéséről is értekezett.³¹

A város irodalmi vérkeringésébe való bekerülése után az 1885-ben alapított³² Nagykanizsai Irodalmi és Művészeti Kör igazgatói tanácsának tagjává választották,³³ 1901. február 2-án pedig a Nagykanizsai Polgári Egylet választmányának tagja lett.³⁴ A helyi katolikus közösség szervezésében is szerepet vállalt, 1902-ben a megalakuló helyi katolikus legényegylet³⁵ egyházi alelnökeként³⁶ rendszeresen ő szervezte meg az egylet éves ünnepélyeit.³⁷

Közéleti tevékenységét Kanizsát elhagyván is folytatta, amire jó példa, hogy Kolozsvárott 1907. december 8-án az Árpád-ünnepélyen mondott nagy hazafias beszédet,³⁸ 1908-ban az Erdélyi Múzeum-Egyesület keretében két előadást is tartott Kolozsváron,³⁹ 1909-1912 között pedig öt előadást tartott a nagybecskereki líceumi előadások-sorozatában.⁴⁰

²⁵ Balatonvidék, 1902 (6. évf.) 17. szám (1902. 04. 27.) 4.

²⁶ „*Kalcsok Leó tanár a kereskedelmi kaszinóban fölolvastott Schopenhauer Arthur és Giovanni Leopardino pesszimizmusáról*”. Értesítő a kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló nagykanizsai katolikus főgymnasiumról az 1894–95. tanévben, Nagykanizsa, 1895. 151.

²⁷ E beszéd nyomtatásban is megjelent. Értesítő a kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló nagykanizsai katolikus főgymnasiumról az 1895–96. tanévben, Nagykanizsa, 1896. 120–121.

²⁸ Értesítő a kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló nagykanizsai katolikus főgymnasiumról az 1901–02. tanévben, Nagykanizsa, 1902. 57–58.

²⁹ Értesítő a kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló nagykanizsai katolikus főgymnasiumról az 1902–03. tanévben, Nagykanizsa, 1903. 7.

³⁰ Uo. 13.

³¹ Értesítő a kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló nagykanizsai katolikus főgymnasiumról az 1903–04. tanévben, Nagykanizsa, 1904. 11.

³² BÓRZE Sándor: *Egyesületek Nagykanizsán (1850–1945)*, In: Nagykanizsa városi monográfia III. (1850–1945), szerk.: Kaposi Zoltán, Nagykanizsa Megyei Jogú Város Önkormányzata, Nagykanizsa, 2014. 627.

³³ Zalavármegyei Évkönyv a Millenniumra, szerk.: **Halis István, Hoffmann Mór**, Nagykanizsa, 1896. 265.; Zalamegye, 1901 (20. évf.) 12. szám (1901. 03. 24.) 3.

³⁴ Zalamegye, 1901 (20. évf.) 6. szám (1901. 02. 10.) 4.

³⁵ Barbarits Lajos: Nagykanizsa, Budapest, 1929. 380.

³⁶ Magyar Paizs, 1902 (3. évf.) 11. szám (1902. 03. 13.) 5.; Értesítő a kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló nagykanizsai katolikus főgymnasiumról az 1901–02. tanévben, Nagykanizsa, 1902. 11.

³⁷ Értesítő a kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló nagykanizsai katolikus főgymnasiumról az 1902–03. tanévben, Nagykanizsa, 1903. 13.

³⁸ A beszéd nyomtatásban is megjelent. Az Erdélyi Róm. Kath. Státus kegyesrendiek vezetése alatt álló kolozsvári főgimnáziumának értesítője az 1907–1908. tanévből, Kolozsvár, 1908. 29–31.

³⁹ Előadásának címe: Polgárellet a középkorban és Spanyolország. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Évkönyve, 1908. 90.

⁴⁰ Előadásának címe: *A városokról, Az írás keletkezése és fejlődése, A Magas Tátra, Pompéji és a római élet, Az arany, A tánc*. KAICH Katalin: *A líceumi előadások repertórium*, In: A Hungarológiai Intézet Tudományos Közleményei, 1980 (12. évf.) 42–43. 183–184.

Összegzés

Mindebből nagyon jól látszik, hogy Kalcso Leó több évtizedes, szerteágazó tanári munkássága mellett komoly irodalmi vénával rendelkezett. Kiváló nyelvtudásának köszönhetően több műfordítás mutatja termékeny alkotói tevékenységét. Ezt egészítik ki a különböző lapokban megjelenő cikkei, valamint a tudományos tevékenysége, amelyből leginkább a kanizsai gimnázium történetéről szóló tanulmánya bizonyult időtállóan.

A polihisztor Kalcso Leó részt vett mindenkor lakóhelye kulturális életében is. Esetünkben Nagykanizsára koncentrálnálva láthattuk, hogy nem csak a Kanizsai Legényegylet, valamint az Irodalmi és Művészeti Kör prominens személyisége volt, hanem ezen kívül rendszeresen tartott nagy sikerű felolvasásokat, beszédeket is, amik nem egyszer nyomtatásban is megjelentek.

Mindezek következtében 1893 és 1906 közötti – mára nagyrészt elfeledett – kanizsai működése alatt a város és a gimnázium kulturális életének jellegzetes alakjává és alakítójává vált.

Kalcso Leó